

معرفی چند قبالة تاریخی

محمد علی اختری

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شپوهنځي ښوونځي ښوونځي
پرتال جامع علوم انساني

سند شماره ۱۷. مورخ ۷۱۵ ه. ق. وقف‌نامه چشمه و قنات

وقف‌نامه چشمه «بمشق» و قنات قرچه. اصل این وقف‌نامه در اداره اوقاف شهرستان کازرون نگهداری می‌شود و واقف آن شیخ امین الدین محمد بلیانی است که پس از احداث چشمه و قنات مذکور هر دو را بر مردم کازرون و خانقاه خود وقف کرده و تولیت آن را بر فرزندش محب الدین محمد سپرده است این قبالة مورخ سوم محرم ۷۱۵ ه. ق است و نسخه موجود در نوشتی است که بر مبنای نسخه اصل در قرن سیزدهم بر کاغذ فرنگی و به خط رقاع نوشته شده است اندازه آن ۳۲ × ۹۵ سانتی متر می‌باشد این رو نوشت و متن آن با چاپ حروفی درباره آن منتشر شده است زبان این قبالة فارسی است. (۱)

سند شماره ۱۸. مورخ ۷۴۵ ه. ق. انسانی و مطافات فرنگی

تثمة یک قبالة نامشخص مورخ ۷۴۵ ه. ق مطابق ۱۳۴۵ میلادی قسمتی از ابتدای این قبالة افتاده است و قسمت آخر که متضمن تاریخ و شهادت شهود و امر حاکم وقت جهت رسمیت دادن آن می‌باشد باقی است. زبان قبالة عربی است به علت افتادگی قسمتی از قبالة متعاملین آن نامشخص است متن این قبالة با چاپ حروفی و عکس قبالة منتشر شده است. (۲)

سند شماره ۱۹. مورخ ۷۶۰ ه. ق.

این وقف‌نامه مربوط به موقوفه بودن سه دانگ قریه بطلیجرد و سراچه قم که آن را عمدة الامراء العظام شاه قلی سلطان فرزند الامیر الکبیر مصطفی سلطان در مورخ رمضان ۷۶۰ ه. ق بر استانه مقدسه حضرت معصومه (س) در قم وقف نموده است عکس این سند منتشر شده است. (۳) این قبالة به زبان فارسی نوشته شده است.

سند شماره ۲۰. مورخ ۷۶۵ ه. ق.

این وقفنامه در روی یک قطعه کاشی آبی رنگ به اندازه چهل در سی و دو سانتیمتر در زیر مقرنس مسجد جامع یزد نصب است خط آن نسخ و به زبان فارسی است. متن وقفنامه چنین است «وقف خواجه امین الدین حسین بن علی بن محمد بن عبدالرحیم مقدر سی و دو سبو و نیم آب کاریز بر دهلیز مسجد جامع جدید شهر که منال آن به شخصی دهند تا آب در خنوب (خم) که موضوع وقف است ریزد و مسلمانان بیاشامند فی شهر رمضان المبارک سنه خمس و ستین و سبعاء (۷۶۵) تقبل الله منه قبولاً حسناً. (۴)

سند شماره ۲۱. مورخ ۷۷۳ ه. ق.

وقفنامه کیاملک مورخ ۲۰ محرم ۷۷۳ از کیاملک فرزند کیاسمعیل فرزند کیا ایرانشاه دیلمی و موقوفه آن چهار زیوار (سهم) از ۴۰۰۰ سهم از اصل ۲۴ زیوار دیه دستجرد چهار از قراء بلوک اقبال قزوین موقوف رسد مشهد شاهزاده حسین در قزوین قسمتی از آغاز این قباله افتاده و کناره آن نیز آسیب دیده است و به زبان فارسی است متن کامل این سند و عکسی از اصل آن چاپ و منتشر شده است. (۵)

سند شماره ۲۲. مورخ ۷۸۲ ه. ق. وقفنامه کججی

این وقفنامه به صورت طومار و حدوداً دوازده متر طول دارد و متأسفانه پاره و ناقص است متعلق به کتابخانه ملی تهران است واقف آن شیخ الاسلام غیاث الدین محمد کججی عارف مشهور است و موقوفه آن در تبریز و در آبادی‌های اطراف آن واقع است زبان این قباله عربی است و متن آن به چاپ حروفی منتشر نشده ولی عکس نسخه اصل چاپ شده است. (۶)

سند شماره ۲۳. مورخ ۷۹۱ ه. ق. قباله هرزن

این قباله مورخ ۷۹۱ ه. ق. و ۱۳۸۹ میلادی است و موضوع آن مربوط به اختلاف ملکی قریه کهن هرزن آذربایجان است یک طرف قضیه خواجه غیاث الدین محمد بن خواجه رشید بن محمد و طرف دیگر اولاد شخصی به نام پیرایوب می‌باشد و متن قباله چنین است: «دو دانگ تام مشاع از اصل شش دانگ اراضی مزرعه الاکی حق ملک طلق و مال محض

خاص و خالص رعایای قریه هرزن قدیم است حقاً من حقوقهم و ملکاً من املاکهم و عقاراً من عقاراتهم مر ایشان راست ید تصرف شرعی مالکانه در آن... به هر نوع خواهند و اراده نمایند و این حجت شرعیه جهت تذکر ماجرا در قلم آمد و جری ذالک فی سلخ شهر ربیع الثانی سنه احدی و تسثین و سبعماً» (۷)

سند شماره ۲۴. مورخ ۸۰۳ ه. ق.

این قباله به نام سر حد نامه قرای خوط و شینهر و حالزور املاک کلیسای طاتف معروف است و در آن حد و حدود سه قریه مرقوم که موقوفه کلیسای طاتف بوده تأیید و تصدیق شده و پنج نفر از اعظم نخجوان آن را مسجل نموده‌اند و به زبان فارسی هم هست و تاریخ آن بیست و پنج ربیع الاول سال ۸۰۳ ه. ق برابر ۱۴۰۰ میلادی است که متن آن با چاپ حروفی و عکس قباله منتشر شده است. به موجب این سند عایدات موقوفه توسط متولی صرف بر صادرین و واردین می شده است. (۸)

سند شماره ۲۵. مورخ ۸۱۵ ه. ق. وقف نامه

قباله وقف نامه امامزاده جعفر دامغانی این وقف نامه به سال ۸۱۵ و در شهر دامغان تنظیم شده و به تأیید ۱۰۹ نفر از شهودان و بزرگان رسیده است خط آن تعلیق و کاتب آن هزار بیگ ابن عز الدین عوض شاه خواری و بر کاغذ سمرقندی کتابت شده است بخش خطبه سند از میان رفته و طول و عرض فعلی آن ۱۷/۵۰ سانتی متر در ۶۳۲ سانتی متر است واقف آن امیر سیف الدین علی کیا ابن سراج الدین رستم ابن حاجی (هزار جریبی) است موقوف علیهم بقعه مبارکه امامزاده جعفر دامغان است اصل این سند هم اکنون در بایگانی سازمان مرکزی اوقاف نگهداری می شود قباله به زبان فارسی تنظیم شده و چاپ حروفی متن و عکس این قباله با شرحی از احلام تاریخی و جغرافیایی منتشر شده است. (۹)

سند شماره ۲۶. مورخ ۸۳۳ ه. ق. وقف نامه قریه اوچ کلیسا

این وقف نامه مورخ ۸۳۳ میلادی بر اساس سه قباله دیگر مورخ ۸۳۱ و ۸۳۳ مطابق ۱۴۲۸ و ۱۴۳۰ میلادی نوشته شده است این قریه از قرای چخور سعد از اعمال گرجستان از ایالت آذربایجان بوده است سند اول مربوط به مصالحه ملک مرقوم توسط سارو ملک بن علی خان

بیک به وکالت از طرف سعید بیک السعدی که به کلیسا صلح شده است می باشد با کلیه توابع و لواحق با ذکر حدود اربعه به زبان عربی و سند دوم مربوط به خرید توسط شیخ محمد بن دهخدا به وکالت از طرف ملک خاتون دختر پیر حسین داوهم وکیل گریگور خلیفه می باشد به مبلغ دو هزار و پانصد دینار نقد فضی ضرب مسکوک تبریز در نُه رمضان المبارک ۸۳۳ و سند سوم مربوط به مبیعه قریه ای از طرف محمد قولی بن قلندر از طرف شش نفر از فرزندان - به نامهای حسین قلی، فرج قلی، شاه مراد، نظر، شاه علی، برج علی، و دخترش حوری خان و عیالش جهان بانو با گریگور خلیفه به ۵۰۰ دینار مسکوک فضی رایج تبریز که سه فقره قباله مرقوم طبق قباله وقف نامه مورخ ۸۳۳ برای کلیسای قریه اوچ کلیسا وقف شده است این قباله به زبان عربی نوشته شده و چندین نفر شاهد آن را تسجیل کرده اند متن و عکس قباله با چاپ حروفی منتشر شده است. (۱۰)

سند شماره ۲۷. مورخ ۸۳۴ ه. ق. قباله اوچ کلیسا

قباله قراء اوچ کلیسا اشتراک و پاترمیج و موزه گریط و آقونادون و تفتیس و کره جلو و مغنی مورخ سال ۸۳۴ ه. ق مطابق ۱۴۳۱ میلادی که گریگور خلیفه از امیر رستم ابن بیشکن ابن سنباط اوربلیان خریده و به وانک (کلیسا) اوچ کلیسا وقف نموده است قباله به زبان فارسی است و کلیه وجوه معاملات بر اساس پول نقره رایج دارالسلطنه تبریز است این قباله با عکس آن منتشر شده است. (۱۱)

سند شماره ۲۸. مورخ ۸۴۰ ه. ق.

قباله قریه کراهنج کوچ هر هر مورخ به سال ۸۴۰ ه. ق. مطابق ۱۴۳۶ میلادی که امیر حسین و امیر احمد و سعدی و بیگم پاشا و خانزاده به آوان بن او هانس فروخته اند و زبان قباله به فارسی است و متن و عکس آن منتشر شده است و من باب نمونه از قباله های قرن نهم هجری متن آن در این جا ذکر می شود:

«هوالمالک هو الواحد القهار، الحمد لله و الصلوة والسلام علی النبی محمد و اله الاجمعین اما بعد

غرض [از تحریر] این نوشته آن که سعادت مآب امیر حسین ابن المرحوم شیخ حمزه و امیر احمد ابن

المرحوم اسفندیار و سعد بن المرحوم دولتیار و مسماة خان زاده بنت بوالخیر خلیل فخرالدین لو به خدمت

آل مسیح اوئاسا بن اوئانس کوچز هرهری مأمور ثلاث دوانق از جمله سته دوانق کراهنج کوچز هرهری به مبلغ سته الف و خمسين مائة دینار باشد تاکیداً الاصل و تحقیق النصف ثلاث الف و مأتین و خمسين دینار باشد بلا اجبار و بلا اکراه بیعاً صحیحاً و شرعياً... و الضمان فی الایجاب و القبول محدود به حدود اربعه قباله اصله فی جمیع امناء الاخیار و الصلحاء و الابرار فی تاریخ شهر صفر المظفر سنه اربعین و ثمانیه مائة هجرین نبوی (۱۲) جالب آن که این قباله به زبان فارسی تنظیم شده و شانزده نفر آن را تسجیل کرده‌اند و در آخر قباله و قبل از اسامی شهود به زبان ترکی آذری نوشته‌اند (شاهد اولان آداملر) و یکی از شهود نوشته: به حضور اقرار نمودند و در پایان تسجیلات باز هم به زبان ترکی آذری نوشته شده است: «اودیک ملک پاشا یانس حضورینده یازیلدی» جمادی الاول آنیک سلخینده) این قباله از قباله‌های کم نظیری است که در آن مطالب به زبان ترکی آمده است.

سند شماره ۲۹. مورخ ۸۴۳ ه. ق. خطیره ملا

قباله حظیره ملا یا محمدیه مورخ جمادی الثانی ۸۴۳ ه. ق. حظیره محمدیه بقعه‌ای بوده برای سکونت فقرا و نیز محل عبادت از اموال حاجی شمس الدین محمد بن زین الدین علی شاه میبدی در یزد ساخته شده است اکنون این محل به نام مسجد محمدیه مشهور است قباله به زبان فارسی نگارش یافته و کاتب آن عبدالغفار الحسینی ابن عبدالوهاب است و نوشتی از این وقف‌نامه نزد شخصی به نام حیدری بوده که آقای ایرج افشار یزدی متن آن را چاپ کرده است مقدمه این قباله به زبان عربی و متن آن به فارسی می‌باشد و به تأیید عده‌ای با زدن مهر رسیده است. (۱۳)

سند شماره ۳۰. مورخ ۸۴۹ ه. ق. وقف‌نامه میر چخماق

این وقف‌نامه مربوط به مسجد میر چخماق در یزد است و واقف آن امیر جلال الدین چخماق شامی از امرا و سرداران تیموری و مقرب درگاه شاهرخ بود و از طرف او به حکومت یزد منسوب گردید این قباله به زبان فارسی نوشته شده و کاتب آن محمد بن مسعود بن یحیی بن ابی ملقب به قطب الحجت می‌باشد و عده زیادی آن را تسجیل کرده‌اند به چاپ خروفی رسیده و عکس صفحه اول و آخر آن چاپ و منتشر شده است. (۱۴)

سند شماره ۳۱. مورخ ۸۵۰ ه. ق.

قباله و وقفنامه املاک قراء سواری و طاشلو و آقا و طانزه داب و قز مقوت و یک باغچه که شماون بن خاجه طور بن یعقوب ان کلکوتی متولی وانک (کلیسا) طاتف خریداری از رستم بن بیشکن بن سنباط اوربلیان و غضنفر بن جان و پیر قلی زبان این قبلاه فارسی و تاریخ آن ۸۵۴ ه. ق است و عده‌ای از علماء و افراد محلی متن وقفنامه را تسجیل کرده‌اند عکس این قباله با متن آن به چاپ رسیده است. (۱۵)

سند شماره ۳۲. مورخ ۸۶۹ ه. ق.

قباله و وقفنامه دو قریه از توابع شیراز به نام‌های خسروآباد و ترکمان آباد واقف این وقفنامه امیرزاده یوسف میرزا فرزند جهانشاه قراقویونلو مورخ ۸۶۹ ه. ق است که بر آستانه مبارکه شاه چراغ وقف نموده است واقف حاکم کرمان از جانب برادر خود پیر بوداق و حاکم شیراز از جانب پدر خود بوده است سوادى از این وقفنامه در مجموعه خاتون آبادی کتابخانه مجلس شماره ۵۱۳۸ موجود است در وقفنامه ذکر شده که باید مدرس آستانه شاه چراغ در هر هفته چهار روز در آستانه حاضر و حلقه درس را تشکیل دهد این قباله به زبان فارسی ترجمه شده و نویسنده آن جمال بن سراج بن اصیل بوده است این قباله با چاپ حروفی به همراه عکس آن چاپ شده است. (۱۶)

سند شماره ۳۳. مورخ ۸۷۷ ه. ق.

طومار و وقفنامه مسجد میر عماد کاشان این وقفنامه مربوط به مسجد میر عماد یا مسجد میدان کاشان و مورخ ۲۳ رجب ۸۷۷ ه. ق به ضمیمه وقفنامه‌های مورخ هشت شعبان ۸۷۷ ه. ق و دوازدهم رمضان ۸۷۷ ه. ق و وقفنامه ۱۵ ذی‌قعدة ۸۷۷ ه. ق هر سه این وقفنامه که به صورت طومار محفوظ است به زبان فارسی تنظیم شده و چاپ حروفی به همراه عکس صفحه اول طومار چاپ و منتشر شده است. (۱۷)

سند شماره ۳۴. مورخ ۸۹۴ ه. ق.

مصالحه نامه قرای منکوس و آوانیک و کودیس و قزلوانک و کوخت و ترنيس و سورب سرکیس و مزارع کدو زوانک و آوانه سر که قبلاً از طرف قاضی بیت المال چخور سعد

مصادره شده و به موجب این مصالحه در سال ۱۴۸۹ میلادی مجدداً به تصرف مالک سابق ذکریا بن شهین بن جهان‌شاه درآمده است این قباله به زبان عربی و در غره رمضان هشتصد و نود و چهار هجری قمری نوشته شده است متن این قباله با چاپ حروفی و عکس آن چاپ و منتشر شده است. (۱۸)

سند شماره ۳۵. مورخ ۸۹۴ ه. ق.

قباله قریه اوشکان که در سال ۱۴۸۹ میلادی مطابق ۸۹۴ هجری قمری خواجه سعدی وقاص بن خواجه سعدی علی از عامل بیت المال امیر کمال الدین عابدین بیک خریداری نموده است متن قباله به زبان عربی کتابت شده و در حواشی آن به زبان فارسی تأیید و تصویق شده است کاتب قباله شخصی به نام یوسف ابن خلیل قاضی ولایت چخخور می باشد و شخصی به نام محمدی السعدی بن امین الدین و اشخاص دیگری در پایان سند با زدن مهر و نوشتن نام خود آن را تصدیق کرده اند این قباله هم به همراه عکس آن چاپ شده است. (۱۹)

سند شماره ۳۶. مورخ ۹۰۳ ه. ق.

وقف نامه یساقی مورخ ذیحجه ۹۰۳ ه. ق به موجب این وقف نامه سید شهاب الدین فضل الله قاضی قرای روشن آباد و زین الآباد و زین الآباد و سیاه دارستان واقع در بلوک سدن رستاق ولایت استرآباد را با جمیع توابع و لواحق و مضافات و منسوبات و حقوق داخله و خارجه را بر اولاد ذکور خود ما توالدوا و تناسلو بطناً بعد بطن وقف نموده است. این سند به زبان فارسی تنظیم شده سواد اصل این وقف نامه شماره ۵۰۴ در دفتر رقبات وقف گرگان ثبت شده و اصل در نزد حاج سید محمد مفیدی متولی موقوفات است متن این قباله به همراه عکس آن با چاپ حروفی منتشر شده است. (۲۰)

سند شماره ۳۷. مورخ ۹۰۸ ه. ق.

قباله ششدانگ ملک قریه آیدین درویش که در سال ۱۵۰۳ میلادی ابراهیم بیک بن یعقوب الهاوت از فخرالدین ارمنی خریداری نموده است و مورخ شوال سنه ۹۰۸ هجری قمری است و به زبان فارسی هم تنظیم شده و متن عکس آن چاپ شده است.

متن قباله چنین است: «هو الحی الباقی. مطالعه شد حسب التماس... حوره الفقیر الی الله

الغنی... الحمد لله و الصلوه على نبی محمد و اله اما بعد غرض از مضمون این کتاب صحیح شرعی و مکنون این خطاب صریح سمعی مخبر و مشعر است به ذکر آن که به فروخت زبده الاعیان فرخ دین ارمنی با آن که ششدهانگ املاک قریه آیدین درویش من اعمال چخور سعد عن کره الأذربایجان حد اول آرموت آقاچی حد دوم یلان لی حد سوم قوزلی دره حد چهارم قره داش ناحیه قرخیلاق به امارت و حکومت پناه. اقبال دستگاه ظهرانار الله الخلیفه الخلیفه و الرفعه... ابراهیم بیک خلیفه بن مرحوم یعقوب الپاوت به مبلغ شش تومان که نصف او باشد سه تومان تبریزی زر رایج الفی با جمیع توابع و لواحق و مضافات و منسوبات و ما يتعلق بها شرعاً و بینهما عقداً جاری گشت فیما بین و جرى ذالک فی شهر شوال سنة تسعماء و ثمانیه من الهجرة نبوی علیه سلام اجمعین یا کرام الکاتبین. الحضار: امری ولد پیر یعقوب، درویش حیدر ولد کوسه، هاشم خان ولد لطیف، محمد ولد احمد، بابا ولد شیخ سعید، بخشایش ولد اتور دم، ذاکر ولد حسن، پیر ولی ولد امام قلی، یار علی درویش ولد سمو، پیر ال درویش ولد بیرام، بیچاره ولد احمد، محمد ولد شیخ حمزه». (۲۱)

متن این قبالة را در این جا آوردم تا این که حاکمیت فرهنگ ایران را در ارمنستان آن روز و رواج زبان فارسی را که زبان فرهنگ ادب و حکومت آن مرز و بوم بوده باشد نشان بدهم به اسامی شهود توجه بفرمائید: *پوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*

بخشایش - پیر ولی - یار علی - بابا - درویش حیدر - یار احمد و چه اسامی زیبا از اسامی ایرانی و زبان فارسی در آن خطه و در آن زمان که یک کشور ارمنی نشین بوده.

سند شماره ۳۸. مورخ ۹۰۹ ه. ق.

قباله دوازده دانگ ملک در قرای دیرنیس و دان غرد و مزارع سال و پراک و املاک و کیلکی در ناحیه آزاد جیران نخجوان متعلق به خواجه فتحی بیک این قباله مورخ رمضان ۹۰۹ نوعی گواهی مالکیت برای مالک فوق الاشعار است و به وسیله قضات مربوطه به آزاد جیران و تومان نخجوان و بلدی اردویار و کل ولایت آذربایجان و دار القضا تصدیق شده است این قباله به زبان فارسی تحریر شده و به تصدیق افضل الله قاضی نخجوانی و محمد امین الانصاری قاضی نخجوان رسیده است این قباله هم به همراه عکس آن چاپ شده است. (۲۲)

سند شماره ۳۹. مورخ ۹۰۹ ه. ق.

این قباله گواهی متصدی دیوان اعلی دربارہ املاک تاتوس ابن مانیل و میری جان بن تاتوس در ولایت باکویه است که چنین مرقوم شده است (در معامله سیچقان ایل که بنده درگاه بر حسب فرموده نواب دیوان اعلی متصدی امور ولایت آذربایجان بود و تحقیق رقبات و املاک مخالفان و بیت المال و مجهول المالک می نمودند تحقیق و تفتیش رقبات که در تصرف ذبده آل مسیح تاتوس بن مانیل و میرجان ولد مشارالیه بود به موجب اسانید شرعیه به وضوح پیوست که تماماً حق و ملک اوست و تصرف او در رقبات و املاک مزبوره تصرف به حق است و کتب ذالک با التماس المحقق المذكوره فی ۹۰۰... (۲۳)

سند شماره ۴۰. مورخ ۹۱۱ ه. ق.

قباله قریه دیب کند دره شام متعلق به رعایای همان قریه این قباله گواهی رسمی از محضر شرع است در خصوص مالکیت بلا معارض رعایای قریه دیب کند از نخجوان ولایت آذربایجان و به زبان فارسی تنظیم شده کاتب آن زمان الدین محمد ابن السعد الله بن خطیب الحسنی در اواخر ماه شوال ۹۱۱ ه. ق می باشد. از شهود آن می توان از این اشخاص نام برد شیخ احمد بن عبدالفتاح نخجوانی، محمد قاضی النخجوانی بن تاج احمد، شکرالله بن فتح الله این سند هم با متن و عکس چاپ شده است. (۲۴)

سند شماره ۴۱. مورخ ۹۱۴ ه. ق.

قباله وقف نامه قرای طاتف، سواری، داشو، آفاکندی، دانزه طاب، خودانان، حالیزور، شینهره، خوطه، کیس، بردی، دستجرد، بنونیس، طای قراکلیسا و یک قطعه باغ که متعلق به شماون محراس ابن خاچاطور بن یعقوب انکله کوتی بوده و بوانک (کلیسا) طاتف و وقف شده است مورخ رجب ۹۱۴ ه. ق مطابق ۱۵۰۸ میلادی این قباله به زبان فارسی نوشته شده است عکس و متن آن چاپ شده است. (۲۵)

سند شماره ۴۲. مورخ ۹۱۴ ه. ق.

قباله وقف نامه ده سوهان از توابع طالقان مورخ ۹۱۴ ه. ق واقف خان احمد کیانی حاکم وقت گیلان برای علاء الدین فرزند امیر نجم الدین محمود طالقانی و اولاد ذکور او وقف

کرده است این قبالة به زبان فارسی و کاتب آن قاضی فخرالدین علی بن قاضی یحیی الدیلمانی می باشد این سند به همراه شرح حال واقف و تاریخ کیائیه متن و عکس چاپ و منتشر شده است. (۲۶)

«با پژوهش چون در شماره قبل منابع و مأخذ مقاله ذکر نشده بوده لذا در این شماره پی نویس و مأخذ مقاله قبل و این مقاله با این شرح ذکر می گردد.»

منابع و مأخذ

۱. محمد خُذُر: دو وقف نامه از آسیای میانه ترجمه جمیله دبیری مجله میراث جاویدان شماره ۱۴، ص ۸۸الی ص ۱۰۲.
۲. مأخذ بالا
۳. مجتبی مینوی تهرانی قبالة فارسی از قرن ۶ مجله فرهنگ ایران زمین جلد ۱۴، ص ۲۸۷، و مرتضی راوندی: کتاب سیر قانون و دادگستری در ایران چاپ ۱۳۶۸ نشر چشمه و کتابسرای بابل، ص ۱۲۱.
۴. احسان اشراقی (دکتر در تاریخ) شرحی بر وقف نامه امیرخمار تاش بن عبدالله عمادی مجله بررسی های تاریخی از انتشارات کمیته تاریخ ارتش سال سیزدهم شماره ۲، ص ۵۳.
۵. المختارات من الرسائل به اهتمام ایرج افشار از انتشارات انجمن آثار ملی شماره ۱۲۸ تهران بهمن (۱۳۵۵)، ص ۲۷۳.
۶. مأخذ بالا، ص ۲۹۰.
۷. پیشین، ص ۲۹۲ و ص ۲۹۳.
۸. پیشین، ص ۲۸۸ و ص ۲۸۹.
۹. پیشین، ص ۲۹۰.
۱۰. پیشین، ص ۲۷۷.
۱۱. پیشین، ص ۲۹۱.

۱۲. ایرج افشار مجله فرهنگ ایران زمین قباله وقف سه دیه کاشان مجله فرهنگ ایران زمین جلد چهار سال ۱۳۳۵، ص ۱۲۲ تا ص ۱۳۸.
۱۳. ایرج افشار و محمد تقی دانش پژوه مجله فرهنگ ایران زمین سال نهم جلد چهارم سال ۱۳۴۰، ص ۷۰ الی ص ۲۷۰ و ایرج افشار کتاب یادگارهای یزد جلد دوم قسمت اول، ص ۳۵۱ تا ص ۵۰۷ سلسله انتشارات انجمن آثار ملی شماره ۱۱۶ سال ۱۳۵۴ و ایرج افشار: جامع الخیرات چاپ ۱۳۵۴ سلسله انتشارات ایران زمین.
۱۴. اپاپازیان قباله جات فارسی ماتناداران چاپ ایروان سال ۱۹۶۸ جلد اول، ص ۴۰۵ تا ص ۴۱۱ و ص ۵۰۹ و ص ۵۱۰.
۱۵. حسین محبوبی اردکانی: وقف نامه ده نمک مجله فرهنگ ایران زمین جلد ۱۹، ص ۱۰ تا ص ۱۸، سال ۱۳۵۲.
۱۶. مجتبی مینوئی طهرانی و ایرج افشار یزدی: وقف نامه ربع رشیدی از انتشارات انجمن آثار ملی شماره ۱۲۹ تهران، ۲۵۳۶، (۱۳۵۶).
۱۷. عماد الدین شیخ الحکمایی: مجله وقف میراث جاویدان سال اول بهار ۷۲، ص ۶۸ تا ص ۷۲ شماره اول.
۱۸. ماتناداران، ص ۴۱۲ و ص ۴۱۳ و ص ۵۱۱.
۱۹. حسین مدرسی طباطبائی: کتاب تربت پاکان چاپ قم، ۱۳۳۵، جلد اول ۱۳۱، و سند شماره ۳.
۲۰. یادگارهای یزد جلد دوم، ص ۱۳۱.
۲۱. حسین مدرسی طباطبائی: برگی از تاریخ قزوین، چاپ کتابخانه حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی چاپ قم ۱۳۶۱، ص ۱۱۵ تا ص ۱۳۹ و عکس قباله در پایان کتاب سند شماره یک قسمت یک تا چهار.
۲۲. ایرج افشار یزدی مجله فرهنگ ایران زمین جلد ۲۱ سال ۱۳۵۵، ص ۱۶۹ به بعد.
۲۳. مرتضی راوندی: تاریخ اجتماعی ایران چاپ ۱۳۵۹ از انتشارات امیر کبیر تهران جلد چهارم بخش دو، ص ۱۲۰۹ و ص ۱۲۱۰.

۲۴. ماتناداران، ص ۴۱۳ تا ص ۴۱۵.
۲۵. مجله وقف میراث جاویدان سال دوم شماره ۵ بهار ۷۴ از انتشارات سازمان اوقاف و امور خیریه، ص ۵۸ تا ص ۶۸ مقاله‌ای عماد الدین شیخ الحکمایی.
۲۶. ماتناداران، ص ۴۱۶ تا ص ۴۲۶.
۲۷. ماتناداران، ص ۴۲۷ تا ص ۴۳۷.
۲۸. ماتناداران، ص ۴۳۸ تا ص ۴۳۹.
۲۹. یادگارهای یزد جلد دوم قسمت دوم، ص ۲۲۴.
۳۰. ایضاً جلد دوم، ص ۱۶۰ تا ص ۱۸۹.
۳۱. ماتناداران، ص ۴۴۰ تا ص ۴۴۴.
۳۲. حسین مدرسی طباطبائی: وقف نامه‌ای از ترکمانان قراقریونلو، مجله فرهنگ ایران زمین سال بیستم، ص ۲۴۵ تا ص ۲۶۵.
۳۳. سید حسین شهشانی: خلاصه‌ای از وقف نامه‌های مسجد میر عماد و فرمان‌های سلاطین که در آن باقیمانده است، مجله فرهنگ ایران زمین سال پنجم، ص ۲۳ تا ص ۴۴.
۳۴. ماتناداران، ص ۴۴۵ تا ص ۴۴۹.
۳۵. ماتناداران، ص ۴۵۰ تا ص ۴۵۴.
۳۶. منوچهر ستوده: از استارا تا استرآباد، جلد ۶، ص ۲۶۱، به همراه مسیح ذبیحی: اسناد تاریخی گرگان انتشارات انجمن آثار ملی شماره ۱۱۸ چاپ تهران ۱۳۵۴.
۳۷. ماتناداران، ص ۴۵۴ تا ص ۴۵۸.
۳۸. ماتناداران، ص ۴۵۶ تا ص ۴۵۸.
۳۹. ماتناداران، ص ۴۵۹.
۴۰. ماتناداران، ص ۴۶۲ تا ص ۴۶۳.
۴۱. ماتناداران، ص ۴۶۴ تا ص ۴۷۰.
۴۲. محمد تقی میرزا ابوالقاسمی: وقفنامه سوهان، مجله فرهنگ ایران زمین سال یازده، ص ۱۵۵ تا ص ۱۶۸.